

DOSYA

Kamuda Elektronik ihale Süreci

1) GİRİŞ

Kamu ihaleleri, Türkiye Cumhuriyet tarihinin herhalde en çok haber olan konularından bir tanesi olmuştur. Bu haberlerin içeriği ise genellikle "yolsuzluk, rüşvet" gibi iddiaları barındırır. Özellikle 1990'lı yıllarda seçime giren partilerin "yolsuzluğu, rüşveti durduracağım" vaatlerinin popüler olması, hatta bu vaadde bulunmamanın garip sayılması, büyük oranda toplumun ekonomik çöküşü ahlaki yozlaşmaya bağlamasından kaynaklanıyordu. Elbette bu düşünce yanlış değildi. Ama esas olarak neoliberal ekonomik dönüşümün bir nedeni değil, sonucu sayılması daha doğru olur.

2000'li yılların başlarında eski popülerliğini yitiren kamu ihalelerinde yolsuzluk haberleri, Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın peşini bırakmayan gensoru önergeleri ile bir kez daha eski şatafatlı günlerine geri döndü.

Ne zaman ihalelerle ilgili böyle haberler dolaşmaya başlasa, herhalde bir grup uzman stratejik analiz yapar ve ihale yolsuzluklarının önlenmesine ilişkin yöntemler geliştirir. Elbette, her sorunun çözümü gibi, kamu ihalelerindeki yolsuzluklar çözümü de "hukuksal önlemler" boyutunu içerecektir. Bu bakımdan, popüleritesi ile doğru orantılı olarak, en çok değiştirilen kanunlardan bir tanesi de Kamu İhale Kanunu olur. Bugün, yine böyle bir değişikliğin gündemde olduğu hükümet tarafından dile getiriliyor. Değişikliğin içeriği ise daha çok gazete haberlerindeki bilgilerle sınırlı. Bu değişiklik ile ilgili olarak elimizde bulunan en somut veri, 1) Elektronik ihale sistemine geçileceği, 2) Sağlık Bakanlığı'nın pilot uygulamayı yapacağı.

Herşeyden önce belirtmek gerekir ki, e-devlet kapsamında elektronik ihale uygulaması, bugünün tartışması değil. AK Parti'nin Acil Eylem Programı'ndan Hükümet Programı'na kadar çeşitli belgelerinde e-devlet uygulamasının başlatılacağı ilan edilmişti. Aynı zamanda, bu uygulama bürokratik işlemleri hız-

landırma amaçlı olarak hemen tüm dünyada yürütülüyor. Kafka'nın Dava'sındaki hantal devlet eleştirisine bir yanıt olarak ya da değil...

2) KAMU İHALE KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİK

Hükümet, Kamu İhale Kanunu'nda değişikliğe gitmeye hazırlanıyor. 16 Ocak 2006 tarihinde Bakanlar Kurulu'nda Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın yaptığı sunuş, Yasa'da yapılması planlanan en büyük değişikliğin e-ihale olduğunu gösteriyor.

Kamu ihalelerinde e-ihale uygulamasına kademeli olarak geçilmesinin hedeflendiği taslak ile, kamu ihalelerine hız kazandırılması, kamu kurumlarının ihtiyaçları dışındaki

alımların önlenmesi ve ihalelerin daha şeffaf hale getirilmesi hedefleniyor.

A) Gerekçeler:

İhale sürecinin elektronik hale getirilmesinin faydaları şöyle sıralanıyor:

1. İhale sürecinde etkinlik ve verimlilik

Dünyadaki deneyimler, kamu elektronik satın alma sistemlerinin toplam satın alma maliyetinde yüzde 20 oranlarına varan iyileşme ya da tasarruf sağladığını gösteriyor.

Satın alma maliyetlerinde iyileştirme, temel olarak elektronik ihalelerin süreçte sağladığı rekabet artışı, ihalelere katılımın kolaylaştırılması, yaklaşık maliyetle ilgili daha yakın bilgi sağlayabilme, alıcı ve satıcı için işlem maliyetlerinde azalma, elektronik "açık eksiltme" gibi hususların bu tasarrufu sağlayan bileşenler olduğu varsayılıyor.

Diğer yandan, elektronik ihalenin hazırlık süresini kısalttığı, teklif hatalarını ve ihale dışı bırakılma olgusunu en aza indirdiği, tam ve zamanında bilgilendirme ile sürecin kalitesini yükselttiği düşünülmektedir.

Ayrıca e-ihalenin performans değerlendirme, ihale politikalarına yön verme, ve idari karar süreçlerini destekleme amacıyla kullanılmak üzere bir istatistik havuzu oluşturulmasına yardımcı olması öngörülmektedir.

2- İhale sürecinde saydamlık

Elektronik ihale, yolsuzlukla mücadelede bir araç olarak da işlevlendirilmektedir. Bu yöntemle, hepimizin bildiği, basından sıkça takip ettiği, “ihaleye çete karıştığı” haberleri ile daha az karşılaşılacağı düşünülmektedir. Bunu yapmak için, tasarı tüm ihale süreci işlemlerinin tamamen saydam hale getirilmesi ve kamuoyuna açılmasını sağlamayı öngörmektedir.

Aynı yol ile, teklif verme, teklif kabul, tekliflerin güvenliğinin sağlanması, tekliflerin açılması gibi işlemler güvenli, zamanında, itiraza yer bırakmayacak şekilde, doğrulanabilir ve ispatlanabilir olarak yapılacaktır.

Tasarı, ihale sürecinin denetimi için elektronik ortamda kolay erişilebilir ve sorgulanabilir bir kayıt yapısı oluşturmayı hedeflemektedir. Ayrıca, geçici ve kalıcı olarak elektronik ihalelerden yasaklama uygulaması ile, tasarının sağlam bir yaptırım mekanizması oluşturduğu düşünülmektedir.

3- İhale sürecinde eşit muamele

Değişiklik tasarımının, isteklilerin katılımındaki işlevsel farklılıkları ortadan kaldıracığı ve katılım maliyetlerini düşüreceği öngörülmektedir. Zira, elektronik ihale yöntemi ile, ihalelere doğrudan erişebilme ve katılım önündeki coğrafi ve zamansal engeller tamamen kaldırılmış olmaktadır.

4- Yerel iş dünyasının harekete geçirilmesi

Elektronik ihale ile, ihalelerin basitleştirilmiş ve saydamlaştırılmış olmasının küçük ve orta boy işletmeler açısından da kamu ihalelerini çekici hale getireceği, bu bakımdan bu işletmeleri de hareketlendireceği düşünülmektedir. Standartlaştırma ile birlikte, ihale hazırlık sürecindeki uzmanlık açısından küçük ve büyük işletmeler arasında fark kalmaması da bu hareketliliği sağlayan önemli nedenlerden birisi olarak gösterilmektedir.

5- Ekonomik kalkınma ve rekabet

E-devlet uygulamasının organik bir bileşeni olarak e-ihale yöntemi, şeffaflığı artırarak yolsuzluğu azalttığı için, kamu açısından kaynak israfını önlemiş olacaktır. Kamuyu modernize etmenin bir yöntemi olarak e-ihalenin kamudaki performansı da artıracığı varsayılmaktadır.

B) Uygulama Yöntemleri:

1- Ön ilan:

İdareler ilan sürelerini kısaltmak amacı ile, bütçeleri ve yıllık yatırım programları kabul edildikten sonra o yıl içinde gerçekleştirecekleri ihalelerin tamamını asıl ihale ilanından önce ön ilan yolu ile ilan edebilecekler.

2- Çerçeve Anlaşma:

İdarelerin sürekli temin etmek zorunda oldukları tüketim malze-

meleri gibi alımlar için de çerçeve anlaşma yapılmasına olanak tanınacak. İdareler bu yolla temin edecekleri malları yasada belirtilen ilan yolu ile duyuracak ve istekliler bu mallar için öngördükleri bedelleri idareye bildirecekler.

3- Yüksek Kırım:

Her ihalede en yüksek tenzilatın esas alınması yerine, ihale bedellerinin belirlenmesinde değer keşif bedeli, verimlilik bedeli gibi esaslar da getiriliyor. Bu yöntemle ihalelerdeki yüksek tenzilatların önlenmesi hedefleniyor.

4- Keşif Artışı

Keşif artışlarına sınırlamalar getiriliyor. Döviz bazındaki artışların ihale bedellerinde getirdiği maliyetler için de kriterler oluşturuluyor. Böylece ihale bedellerinin döviz kurlarındaki artışlar gerekçe gösterilerek yükseltilmesinin önüne geçileceği düşünülüyor.

5- E-İhale Dönemi:

Kamu ihalelerinde e-ihale dönemine geçiliyor. E-ihale yöntemi pilot olarak Sağlık Bakanlığı'nda başlatılacak. Ardından da tüm kamu kurumlarına yaygınlaştırılacak. E-ihale sürecinde daha önce kapsamlı bir teknik şartname hazırlanacak. Her şirket bilgisayar aracılığı ile ihalenin yapıldığı merkeze bağlanabilecek. Bu sistemde firmalar kendilerine verilecek özel şifreler aracılığı ile sisteme girebilecekler.

3) SONUÇ

Birincisi, Aktarılanlardan da görülebileceği gibi, kamuda başlayan elektronik ihale devri, yeni değildir. Pilot uygulamanın Sağlık Bakanlığı'nda başlamasının rasyonel nedeni, Bakanlığın belirli bir süredir zaten bu uygulamayı yapıyor olmasıdır. İkincisi, elektronik ihale; bu yazının konusu olmayan başka itirazlar mümkün olsa da (özellikle bilgi toplumu,

teknoloji toplumu gibi sıfatlamaların yaratabileceği ideolojik yanılsamaya karşı itirazlarımız bu kapsamda ele alınabilir); daha büyük bir uygulamanın kısmi bir görünümü olarak şekli bir düzenlemedir. Bu şekli düzenlemeyi kendi boyutunda tartışmak gerekir. Bu boyutu aşarak yapacağımız eleştirilerin her zaman bizi toptancılığa götürme tehlikesi mevcuttur. Toptancılığı bütüncül bakış açısından nasıl ayıracağız? Bütüncül bakış açısı da toptancılık da herşeyin arkasında bir büyük neden olduğunu görür, ancak bu "büyük neden" bütüncül bakış açısında gerçekten tüm mekanizmaları harekete geçiren ve onların işlemlerini sağlayan bir unsurken, toptancılıkta bir sonuç ve bir diğer sonuç arasında zoraki bir nedensellik ilişkisi kurulur. Zoraki kurulan nedensellik ilişkisi ise, Ortaçağ'daki kesintiye saymazsak, Aristoteles'ten beri insan aklının şekillenmesine aykırı bir mantık yürütmedir.

